

Білозьоров Євген Вікторович,

заступник директора навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАВООХОРОНЦІВ

Формування професійного правоохоронця є основною метою функціонування закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання Міністерства внутрішніх справ України. Особистісні здібності та якості майбутнього фахівця значною мірою розвиваються в освітньому середовищі, де виконується відповідна освітня (наукова) програма. Сукупність отриманих систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей особистості, слугує активним стимулом для подальшого кар'єрного зростання особи у сфері правоохоронної діяльності.

Майбутні правоохоронці є носіями професійної правової культури, яка формується через систему понять, поглядів, почуттів, емоцій, теорій та концепцій, а також уявлень і настанов, які проявляються у правомірній діяльності й поведінці. Якість професійної підготовки майбутніх правоохоронців залежить від рівня знань у сфері юридичної науки про об'єктивні закономірності виникнення, розвитку і функціонування права та держави в їх структурній єдності. Особливістю юридичної науки порівняно з іншими гуманітарними науками є те, що вона має прикладний характер, покликана обслуговувати практичні потреби правового регулювання суспільних відносин, сприяти вдосконаленню законодавства та юридичної практики. Саме тому, юридичні наукові знання відрізняються конкретністю, точністю, виражаються в логічно пов'язаних, формалізованих поняттях, категоріях, наукових конструкціях [1, с. 52–53], які впливають на формування високої професійної правової культури правоохоронців.

Сучасна система юридичної науки включає в себе такі види (групи, цикли): а) загальнотеоретичні та історичні юридичні науки (теорія держави та права, історія держави та права України і зарубіжних країн, історія вчень про державу та право); б) галузеві юридичні науки (конституційна право, цивільне право,

адміністративне право, кримінальне право, трудове право, сімейне та ін.); в) міжгалузеві юридичні науки (житлове право, комерційне право, морське право, повітряне право, митне право, екологічне право та ін.); г) спеціальні (організаційні) юридичні науки (державне будівництво та місцеве самоврядування, судові та правоохоронні органи, прокурорський нагляд, адвокатура, нотаріат та ін.); ґ) прикладні юридичні науки (криміналістика, криминологія, судова медицина, судова психіатрія, правова статистика, судова бухгалтерія, оперативно-розшукова діяльність та ін.); д) юридичні науки, що вивчають зарубіжні держави та право (конституційне (державне) право зарубіжних країн, порівняльне правознавство, сучасні національні правові системи та ін.); е) міжнародно-правові науки (міжнародне публічне право, міжнародне приватне права, право Європейського Союзу та ін.) [2, с. 15].

Необхідно зазначити, що окрему роль у системі професійної підготовки майбутніх правоохоронців відведено прикладним юридичним наукам, а саме криміналістиці. Криміналістика, як і багато інших наук юридичного циклу, вивчає злочинну діяльність, але у своєму «особливому» аспекті – у руслі того, що визначає закономірності виникнення слідів при здійсненні злочину, а також закономірності роботи з їх виявлення і використання для розкриття та розслідування злочинів. Криміналістика повинна навчити майбутніх правоохоронців механізму виникнення слідів злочину, а потім на основі цього – тому, як доцільно виявляти, збирати, досліджувати та використовувати докази.

Криміналістична підготовка майбутніх правоохоронців – це формування особистості професіонала, яка направлена на засвоєння базових теоретичних положень криміналістики, оволодіння практичними навичками, що необхідні для виявлення, розкриття та розслідування злочинів, отримання доказової інформації під час розслідування злочинів та провадження окремих слідчих дій.

Зміст криміналістичної підготовки майбутніх правоохоронців у найбільш стислому виді може бути розглянутий через призму предмета криміналістики. Криміналістика, як і будь-яка інша наука, перебуває у всезагальній системі наук, має методологічні, родові та органічні зв'язки із суспільними, природничими і технічними науками, але найбільшою мірою – з науками юридичними. Криміналістика належить до числа тих юридичних наук, від яких залежить рівень і зміст професійної підготовки майбутніх правоохоронців [3, с. 438].

Важливе значення у процесі криміналістичної підготовки майбутніх правоохоронців займає діяльнісний підхід. Цей підхід

передбачає зорієнтованість навчально-виховного процесу безпосередньо на особистість майбутнього правоохоронця та потребує урахування його індивідуальних особливостей. На практиці, його сутність полягає у персоналізації педагогічної взаємодії, яка передбачає відмову від рольових «масок», адекватне включення особистісного досвіду (почуттів, переживань, емоцій, відповідних до них дій і вчинків) майбутніх фахівців. Пріоритет особистості не тільки не применшує ролі науково-педагогічного працівника, але і робить його завдання ще складнішим, підвищує вимоги до нього як організатора освітнього процесу. Реалізація цього підходу потребує переведення правоохоронців на позицію суб'єктів пізнання, співпраці та спілкування із використанням педагогічного прийому «рівності» науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти.

Діяльнісний підхід, у певній мірі, обумовлює зміст результатів навчання, коли реалізація освітніх, розвивальних і виховних завдань відбувається через зміст навчального матеріалу. Особливість діяльнісного підходу полягає в тому, що в освітньому процесі здобувач вищої освіти виступає суб'єктом пізнавальної діяльності, а не об'єктом певних «маніпуляцій».

Побудова криміналістичної підготовки на основі діяльнісного підходу для майбутніх правоохоронців має певні особливості, що можуть бути відображені у відповідних методичних рекомендаціях:

- новий навчальний матеріал потрібно вводити доступно і наочно, включаючи аудиторію в активне обговорення;

- необхідно організовувати дослідницьку діяльність здобувачів вищої освіти так, щоб курсанти самостійно висували гіпотези щодо вирішення основної проблеми теми заняття, а також вчилися аргументувати та пояснювати власні дії в конкретних умовах;

- процес навчання повинен бути творчим, що сприяє професійному розвитку особистості;

- в освітньому процесі варто формувати практичні навички із застосуванням отриманих знань та вмій;

- науково-педагогічний працівник зобов'язаний мотивувати майбутніх правоохоронців до самостійності у постановці особистих цілей і завдань, знаходженні шляхів і способів їх досягнення.

Таким чином, можна стверджувати, що однією з переваг впровадження діяльнісного підходу в освітній процес щодо підготовки майбутніх правоохоронців є зменшення психологічного напруження на здобувачів вищої освіти щодо створення невимушеної творчої атмосфери під час взаємодії, формування системи цінностей і соціальних установок у сфері міжособистісного та професійного

спілкування. Це не лише стимулює розвиток, свободу вибору, автономність та незалежність дій курсантів, а й одночасно формує відповідальність за прийняття певних рішень.

Список використаних джерел

1. Гусарев С. Д., Тихомиров О. Д. Юридична деонтологія (основи юридичної діяльності) : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і доповн. Київ : Знання, 2008. 495 с.

2. Теорія держави та права : навч. посіб. / [С. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : Освіта України, 2017. 320 с.

3. Белкин Р. С. Курс криминалистики : в 3 т. М. : Юристь, 1997. Т. 3 : Криминалистические средства, приёмы и рекомендации. 480 с.